

Obama, de nieuwe gouden standaard voor de politiek

18 december 2009 | Het Financieele Dagblad

Tom Eijsbouts

In zijn lofzang van vorige week vrijdag op deze pagina gaf Willem Post een lijstje van tien grote koerswijzigingen in het Amerikaanse buitenlandse beleid die Barack Obama in het afgelopen jaar heeft ingezet. Niet ieder zal hij overtuigen, want welke van de koerswijzigingen heeft al tot onmiskenbaar resultaat geleid? Geen enkele. Dus die Nobelprijs voor de vrede blijft wat dat betreft een prijs op krediet, die nog moet worden verdiend.

Maar vrede is meer dan alleen die in de internationale betrekkingen. Als Obama in korte tijd een grote verandering heeft bereikt, dan betreft die wat mij betreft het aanzien van de politiek. Zelfs in onze Westerse wereld staat het politieke bedrijf overal in diskrediet.

De eeuwige neiging van mensen om politici als zakkenvullers en opportunisten te beschouwen wordt stevig gevoed door evidente gevallen van vriendjespolitiek en corruptie (zie Berlusconi), door onwil rekenschap te geven (Blair en Balkenende met betrekking tot Irak), door slapte tegenover de macht van het geld en de tijdgeest, door onzichtbaarheid en de overmacht van de ambtenaren. 'Niemand regeert', schrijft Marc Chavannes in zijn recente diskwalificatie van de Nederlandse politiek.

Geen van deze verwijten is toepasselijk op Obama. Voortdurend geeft deze rekenschap van zijn denken en zijn doen in briljante toespraken. Steeds weer trekt Obama de aandacht van de mensen naar de grote vragen en gaat hij politieke confrontaties aan. Nog voor kerstmis komt er waarschijnlijk een akkoord in de Senaat over de ziektekostenverzekering.

De wereld heeft meegeleefd met dat debat, waarom? Omdat hier principiële politiek wordt bedreven, omdat de president min of meer zijn lot aan dit dossier had verbonden en toch het Congres een hoofdrol gaf. De man is bezig aan een compleet eerherstel voor de klassieke politieke deugden (binden, wachten, spreken en handelen).

Voor tienduizenden politici over de hele wereld is hij de nieuwe gouden standaard; ze bestuderen zijn optreden van dag tot dag en laten zich erdoor inspireren. Misschien krijgen we zelfs in Den Haag nog eens een grote politieke toespraak te horen.

Voor Obama zelf is deze status van standaard ook een gevaar. Neem het geval van Greg Craig. Craig was een jeugdvriend en politieke intimus van de Clintons; als jurist hielp hij Bill door Monicagate. In een dramatische wending stapte hij in 2007 over naar het kamp van Obama en hielp hem beslissend in het onderuit halen van Hillary's claim dat ze leiderservaring had. Craig werd chefjurist bij Obama en de kampioen van diens principiële lijn in kwesties als Guantanamo en mensenrechten.

Maar Craig had er niet op gerekend dat ook Hillary in het Obama-kamp zou belanden. Hij moet toen niet verrast zijn geweest dat er vanaf het begin aan de poten van zijn stoel werd gezaagd. Vanuit het pragmatische kamp gedwongen nam Obama afstand van Craig's principiële lijn en schoof zijn adjudant opzij. Hij deed dat met een hardheid en een ijzigheid die zelfs de politieke commentatoren pijn deden. Maureen Dowd, de scherpste columnist van de New York Times, kon het niet aanzien. Enkele weken terug nam Craig gedwongen ontslag.

Politiek is een vredige vervanging van oorlog en moet meedogenloos kunnen worden bedreven. Niemand zal nog menen dat Obama daarvoor eigenlijk te aardig is.

Waaruit put hij zijn hardheid en zekerheid? Dat is een grote vraag. Blair en Bush hadden daarvoor het geloof; ze zagen hun eigen geweten als de standaard. Dat gaf de bekende grote ongelukken. Obama, ook gelovig, mag voor anderen een standaard zijn, maar niet voor zichzelf.

Tom Eijsbouts is hoogleraar Europees constitutioneel recht en zijn geschiedenis aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.

Politiek is een vredige vervanging van oorlog die je dan ook meedogenloos moet kunnen bedrijven